

رسانیده فون صمصام که اصلاً آلمانی و مستأجر دهات شیخ محمدباقر است باعیال خود دچار تراکمه گردیده، دونفر ملازم او را مقتول [کرده] یک شب و یکروز در طایفه ایلغی با عیالش عریان بوده ترکمانهای وحشی درحضور او با عیالش مجامعت می کردند. ملازم ساعدالسلطنه بادونفر ترکمانهای داز فون صمصام را باعیالش نجات داده بده آورده لباس دهقانی به آنها پوشانیده به شهر آوردمانند. تاجه اقتضا کند.

درباب دهات شیخ باقر فاضل

دوازدهم ماه اکتبر خبر رسید دو بیست نفر رعایای شیرنگ و نیرکان و ماران کلاته که تازه آباد شده است و در اجاره روسها بوده از ترس تراکمه متواری می شوند.

درباب حاجی محمدزمان تاجر

روز چهاردهم ماه مذکور پولکنیک روس با سی نفر سالداد و دو عدد عرابه درب خانه حاجی محمدزمان تاجر استرآبادی رفته شاترده عدد چلیک باروط در منزل مشارالیه بوده با عرابه حمل به قونسرخانه می نمایند. بعد درب دکان مشارالیه رفته کتک زیادی به او زده با دفتر تجارت به قونسرخانه برده حبس نمودند. به تحریک جهانگیر مسیحی پولکنیک به منزل سالار اشرف و خانه حاجی سید مفید می روند. بین راه مردم کسبه را چوب می زنند که سر پا بلند شده تعظیم نمایند. از خانه سالار اشرف دو قبضه تفنگ دولول با دو قبضه هفت تیره و موزر ۲۲۹ و یک تفنگ دولول هم [از] خانه حاجی سید مفید گرفته رفتند. روز پانزدهم به توسط حکومت در بازار جار کشیدند هر کسی باروط و تفنگ و فشنگ و ساچمه داشته باشد دیوانخانه آورده تسلیم نماید والا خانه او را تاراج خواهند کرد.

درباب اظهارات قونسول

روز شانزدهم ماه اکتبر قونسول به حکومت و خوانین اظهار می کرد برای شرارت تراکمه چهار هزار قشون به گنبد قابوس و چاتلی وارد خواهد شد [و] ترکمانها را مجازات سخت می کنیم. لاکن روسها برای گرفتن سوار ترکمان جد و جهدی فوق العاده دارند.

نمره ۲۵

۲۵ ماه اکتبر رفت - ۱۹۱۶

درباب قتل، قریه باغو

هفدهم ماه اکتبر خبر رسید یک نفر قزاق روس در قراسو مست بوده یابوی خود را سوار شده می رود زیر حد قریه باغو، شش فرسخی مغربی در نسق شلتوکزار چند نفر

زارع مشغول به درویدن شالی بوده‌اند، سه نفر از آنها را بی‌جهت تفنگ زده دونفر مقتول [و] يك نفر مجروح [شده] دورأس یا بو بادورأس گاو راهم تیر زده فرار کرده. مقتولین رارعیای باغو بندر جز برده در کار گذاری و حضور اگنط تحقیقات لازمه را می‌نمایند. بعد راپرت به کار گذاری استرآباد و قونسولگری می‌دهند. جواب اسکاتی قونسول داده این است حال که قزاق فرار کرده هر وقت به دست آمد ما او را به روسیه می‌فرستیم حبس بشود. تاجه اقتضا کند.

درباب آذوقه

روز هیجدهم ماه مذکور به توسط شوخ‌بای ترکمان خوجه نفسی تبعه روس به قرب صدبار آرد و قورخانه حمل به شهر نمودند.

درباب روسها

به سبب کمی قشون در استرآباد و تجری تراکمه به طرز پولتیک قشون خود را نمایش می‌دهند، روز مذکور شهرت داده‌اند چهار هزار قشون وارد می‌شود. بعد يك عده سالداد که شاهرود بوده عودت دادند. صدو پنجاه نفر سالداد را بایک عراده توپ به سمت کرده‌محل، از آنجا به قراسو می‌فرستند که در طایفه یموت منتشر شود قشون روس وارد شده است. در صورتیکه عموماً از این پولتیک باخبر هستند.

درباب چپاول ترکمان

ایضاً خبر رسید یکصد و پنجاه نفر شتر از قورخانه و آرد و قندو توپ و چندبار تفنگ پنج‌تیره از راه تازه شهر حمل به گنبد قابوس می‌شود. دویست نفر قزاق مستحفظ داشته تراکمه اترکی باخبر می‌شوند. نصف باتفنگ، نصف باشمشیر، چهار صد سوار ترکمان بین اترك و چاتلی جلوگیری از شترها می‌نمایند. هفتاد شتر را که جلو بود چاپیدند. دویست نفر قزاق روس با تراکمه جنگ دست به بیخه می‌نمایند. هفت نفر از ترکمان مقتول به قرب چهل قزاق مقتول شده، روسها فرار اختیار کرده، هفتاد شتر را با بارها تراکمه به سنگ سواد که محل اردوگاه است می‌برند. دویست نفر تفنگ و چندبار فشنگ بادو عراده توپ غنیمت می‌شود. تاجه اقتضا کند.

درباب محرك تراکمه

از طرف عثمانیها به توسط دراویش که گدائی می‌نمایند به لباس فقر به تراکمه خبر داده شده است، به سبب هم مذهب بودن در این موقع لازم است کمک نمائید و آلات جنگ بخواهید، به توسط طیاره آسمانی برای شما می‌فرستیم و ابدأ از دولت روس متوپش نباشید. در ضمن هم شخصی محرمانه برای وکالت صحبت داشت. ترکمانها با امارات افغانستان ارسال و مرسولی نموده‌اند. دولت افغان هم به ایشان وعده اسلحه و توپ داده است. تاجه اقتضا کند.

درباب عزل قونسول گریگرایف

بیست و پنجم ماه اکتبر منتشر شد گریگرایف قونسول روس معزول گردیده رشیداف که در حکومت علاءالدوله در استرآباد نایب بود به منصب جنرال قونسولگری مأمور گردیده خواهد آمد.

نمره ۲۶۵

۹ ماه نوامبر رفت - ۱۹۱۶

درباب قشون روس

تراکمه یاغی که در سنگسواد اردو زده اند عقیده آنها به خرابی گنبد قابوس است. کسبه آنجا از تراکمه و استرآبادی تماماً دکانها را بسته و کمیسیون را خالی گذاشتند. روسها هفتصد نفر قزاق و سیصد سالداد با قورخانه به گنبد قابوس وارد نموده محافظت کمیسیون را می نمایند. تاجه شود.

درباب سرقت

شیخ محمدباقر فاضل دهات شیرنگ را به میرزا علی اکبرخان مترجم قونسول واگذار نموده [که] از مشارالیه مساعدتی در کارهای شیخ بشود. چون رعایای قریه شیرنگ و نیرکان از ترس متواری شده، به قوه روسها رعیت را به جای خود عودت دهند میرزا علی اکبرخان ابوالحسن خان گماشته خود را بدون نذر اجزاء قونسولگری به شیرنگ فرستاده آنجا را محافظت کرده رعیت را عودت بدهند. سلخ ماه اکتبر خبر رسید ترکمانها شبانه فرستاده سهرأس اسب گماشتگان را با چهار قاطر مکاری سرقت کرده بردند.

درباب تغییر صاحب منصب روسها

نزاعی که روسها چندی قبل با تراکمه اتابای نموده بی جهت ترکمان را اذیت کرده مبالغی قشون را تفریط نموده اند برای آنها خسارت ۲۳۰ کلی حاصل شده بود، وزیر جنگ قفقاز جنگ در این حدود را صلاح ندانسته قونسول و رئیس قشون را تغییر داده، چندی است از تراکمه دلجوئی [کرده] ساعدالسلطنه و سالار اشرف را توسط قرارداد تراکمه اتابای را نوازش داده به جای خودشان آورده ساکت نمایند. ترکمانها جواب داده [اند] پانزده هزار تومان از خانه و گاو و غیره خسارت به ما وارد کرده اند. روسها این خسارت را متحمل شده تا به مقرر خود بیائیم، والا برای جنگ حاضریم. لکن چهار هزار سواری که در سنگسواد هشت فرسخی استرآباد اردو دارند ابداً میل به اصلاح

ندارند. از قرار مذکور سیدصدنفر سوار ترکمان مأمور شده سیم تلگراف را قطع کرده چوبهای سیم را آتش بزنند. تاچه اقتضا کند.

درباب نظلم

روز چهارم ماه نوامبر چهارنفر فراش روس مست به قریه کریم آباد نیم فرسخی شمالی رفته سه رأس گاو رعیت [را] می کشند. بعد يك نفر رعیت را با «ششکه» به سرش زده مراجعت می نمایند. رعایا مطالب را به قونسول عارض شده پولکنیک چهارنفر قزاق را مجازات نموده چهار رأس گاو از گاوهای چپاول شده رعیت کریم آبادی عوض می دهند.

درباب سرقت

شب هفتم ماه مذکور دزد طایفه اتابائی به قریه سعدآباد نیم فرسخی مغربی رفته سه رأس مال سرقت کرده بردند.

درباب خبر

يك عده اتباع روسی صحرای کنیزك زیر حد فندرسك منزل داشته مشغول به کشت و زرع بودند، پنجاه نفر سالداد از طرف قونسول برای حراست آنها گذاشته بودند. هشتم ماه نوامبر خبر رسید تراکمه یاغی سید سوار فرستاده يك بلوک گاو فندرسکی را با مالهای اتباع روس چاپیده بردند.

نمره ۲۷

۱۳ نوامبر رفت - ۱۹۱۶

درباب نزاع

به عرض رفته بود صحرای کنیزك يك بلوک گاو چپاول کرده اند، بعد از چپاول گاوها باروسها نزاعی می نمایند. چهارنفر سالداد مقتول [شده]، يك نفر از ترکمان به قتل رسیده، روسها دهات را تخلیه کرده، ترکمانها قریه سنگ دوین را با دوسه قریه دیگر که متعلق به لاورف کمیسر بوده آتش می زنند. تاچه اقتضا کند.

درباب خسارت

اوچتپه در طایفه داز واقع است. سه نفر تاجر روسی به قرب صدجریب زمین برای کشت و زرع اجاره نموده اند. تراکمه یاغی تخمیناً پانزده هزار تومان از پنبه و اسکناس موجودی و ماشین آلات را چاپیده بردند.

درباب ترکمانها

دهم ماه نوامبر دویست سوارترکمان از سنگسواد حرکت کرده به آققلعه سه فرسخی شمالی اردو انداخته، چون طایفه جعفربائی به ملاحظه روسها با تراکمه یاغی بیعت نکرده اند لهذا قضات یموت اجازه داده اند که اموال جعفربائی حلال است، به قرب صد اسب از طایفه جعفربائی به سرقت برده اند. چهارعزاده فقط بانبات و آرد مال تاجر خوجه نفسی راتراکمه یاغی دو فرسخی مغربی چپاول کرده یک نفر ترکمان را به قتل رسانیده اند. شوخبای ترکمان که تبعه روس [است] به شهر آمده خدمت قونسول شرحی از شرارت تراکمه چاروا شکایت می کند. چند قبضه برزنگه قونسول به شوخ می دهد. هشتاد نفر قزاق بایک عزاده توپ مسلسل به کمک می فرستند که طایفه جعفربائی جلوگیری از ترکمانهای یاغی می نمایند. تراکمه یاغی دو فرسخی مغربی زیر حد پل حاجی یک لک بسخو داشته [به] ورود قشون روس شلیک تفنگ شد. یک نفر صاحب منصب روس به قتل رسیده، تا صبح جنگ دوام داشته، مجدداً یک عده سالداد از شهر به کمک می فرستند تاکنون می مانند. تاجه اقتضا کند.

درباب گنبد قابوس

دوازدهم ماه مذکور خبر رسید تراکمه رئیس کمیسیون گنبد قابوس را محاصره دارند. یک هفته است قشون روس اطراف کمیسیون سنگربندی نموده در سنگرها منزل دارند و ترکمانها هم بسخو نموده هر نقطه یک نفر روسی بیرون بیاید فوراً گرفته سرش رامی برند. عجالتاً برای روسها خطر عظیمی دارد. هر آینه قشون فوق العاده برسد استعمال جلوگیری از تراکمه خواهد شد. والا هزار و پانصد یازیاده که در گنبد قابوس و استرآباد باشند کار پیشرفت نخواهد کرد.

نمبر ۲۸۵

۲۵ ماه نوامبر رفت - ۱۹۱۶

درباب جنگ

به عرض رسانیده بود به توسط شوخ ترکمان هشتاد نفر قزاق با توپ به خوجه نفس فرستاده شده است. تراکمه یاغی جلوگیری از قشون روس نموده نگذاشتند به خوجه نفس بروند. به ضدیت شوخ یک بلوک گوسفند خوجه نفسی را چاپیده، کچیلان روس که چندی برای اراضی سوچوال ۴۳۱ موروثی تراکمه لجاجت داشته و تصرف کرده بود، در خوجه نفس منزل داشت. روز چهاردهم ماه نوامبر طایفه جعفربائی از دولت روس چشم پوشانیده سوای طایفه گموش تپه تماماً سوار شده اول کچیلان را به قتل رسانیده سرش را بریده به

سنگ سواد فرستادند. بعد يك عده قشون كه با توپ رفته بودند در قراسو توقف داشته از ترس فرار کردند. سیصد سوار ترکمان چاروا به جعفر بانی ملحق شده زیر حد در محله تاملایکله که قراسو مشهور است سه فرسخ عرض و يك فرسخ و نیم طول دارد تماماً در تصرف رعایای روس و زراعت پنبه بوده است تراکمه تماماً را چاپیده و خانه های آنها را آتش داده آنچه اسباب و لوازمات زندگانی داشتند به بیغما رفت. روسها برای کارخانجات لیانازوف که محفوظ باشد دو عراده توپ با پراخوت جنگی قراول داشتند، از شب شانزدهم نوامبر ترکمانها مشغول به خرابی منازل اتباع روس شده روسها از دریا اتصالاً توپ شلیک کرده ابدأ ترکمانها اعتنائی نکرده مشغول بردن اسباب شدند. در ضمن هم رعیت کرد محله و باغوئی و گلوگایی وقت را غنیمت دانسته هریک سهمی از اموال روسها را چپاول می نمایند. اگرچه شهرت دارد کارخانجات لیانازوف و پل قراسورا که برای صید ماهی بنا شده تراکمه آتش داده اند افواه است و صدای توپ از دریا به شهر می رسد. ناچه اقتضا کند. تاکنون برای روسها کمک نرسیده. لکن برای ترکمان به قرب دوهزار نفر چاروای طایفه اتابائی که در بلخان منزل داشته همین دوروزه کمک خواهد رسید.

درباب جنگ مشرقی استرآباد

يك عده روسها زیر حد نیرکان که منزل داشتند در گوک تپه سنگر بسیار محکمی از درختان جنگلی درست نموده مشغول دفاع هستند. سی نفر از تراکمه مجروح و هفت نفر مقتول شده است. لکن روسها در محاصره می باشند. سوار ترکمان به واسطه نداشتن توپ نزدیک نمی روند. روز هیجدهم ماه نوامبر يك عده قزاق با قورخانه برای کمک به گوک تپه می فرستند. ترکمانها صحرای قرق بسخو داشته، روسها از ترس مراجعت نموده، سه فرسخی مشرقی يك نفر رعایای قریه نوده را برای گرفتن يك قبضه کارد دو قرانی به قتل می رسانند.

درباب خبر

نوزدهم ماه مذکور خبر رسید سیصد سوار ترکمان به سمت اترك و چاتلی رفته، هر آینه استعداد برای روسها برسد جلوگیری نمایند.

درباب حکومت

اهالی استرآباد سال قبل برای حکومت ضیاء الدوله جداً با دولت طرف شده به واسطه حشر مشارالیه در قزوین با روسها اسباب اذیت استرآبادی خواهد شد محمد باقرخان امیراکرم را تصویب نمودند. امیراکرم امتحان به عکس داده است. تمام قوای خود را برای خرابی استرآباد و اخذ پول مهیا کرده روزی سه مرتبه به قونسلخانه می رود و بین قونسول و اهالی شهر از تجار و علمایان را تفتین می کند. دهات سدن رستاق و استرآباد رستاق از تعدیات امیراکرم صاحب مال و زندگی نیستند. حکومت مشارالیه باعث خرابی و انهدام استرآبادی است.

نمره ۲۹

سیام ماه نوامبر رفت - ۱۹۱۶

درباب بندر جز

بیست و یکم ماه نوامبر خبر رسید به سبب شورش ترکمان در قراسو اهالی بندر جز از تجار آرامنه و غیره متوحش شده تماماً مال التجاره خود را از دکانها خارج کرده بعضی در محله خیر و نوکنده نیم فرسخی بندر برده، برخی از تجار آرامنه اموال خود را به گمرکخانه برده، رئیس بانک دارائی خود را حمل به عشوراده نموده گنط «مرکوری» اجناس و لوازمات منزل خود را به قونسولخانه استرآباد فرستاده، آرامنه با اسلحه شبهابندر را کشیک می کشند.

درباب دونفر آلمانی

ایضاً دونفر را به اسم آلمانی و جاسوس اگنط شاهرود دستگیر کرده به استرآباد می فرستد. قونسول از راه بندر جز روانه به روسیه نمودند.

درباب اغتشاش

روسها از ترس تراکمه چندی است از راه کرد محله عبور می نمایند، تراکمه مطلب رامستحضر شده یکصد و هفتاد نفر سوار پیاده دو فرسخی مغربی در امامزاده روشن آباد رفته بسخو می نمایند. چند بار قماش متعلق به کسبه بوده دستبردی زده، ملازم امیراکرم سرکیس نام مسیحی از بندر جز جو و آرد برای ایالت حمل نموده بود ترکمانها او را یابارها گرفته بردند.

درباب نزاع قراسو

دوشب و دو روز قشون روس از دریا برای سوارهای ترکمان شلیک توپ داشتند. بعد تراکمه ترویری کرده نصف شب دو بیست چوب نزدیکی قراسو به زمین نصب کرده هر يك را يك کلاه ترکمانی روی چوب گذارده روسها به عادت همه شب مهتاب انداخته سوارهای زیادی به نظر می آورند بنای شلیک توپ را گذارده تا صبح چهارصد تیر توپ خالی کرده. بعد صبحی را بادوربین ملاحظه می نمایند معلوم می شود که شلیک توپ ثمری نبخشیده ترکمانها خدعه کرده بودند.

درباب توحش (۲)

قونسول به سبب بسخوی ترکمان دو فرسخی مغربی و بردن سرکیس نام مسیحی را از حکومت خواهش نموده هفتاد نفر پیاده و سواره بندر جز رفته پست دولتی را آورده

تسلیم قونسول می‌نمایند. مجدداً پست را به‌توسط سوارهای حکومتی بندر جز فرستادند.

درباب سکوت تراکمه

بیست و ششم ماه نوامبر رؤسای ترکمان اعلان به‌سوارهای یاغی کرده حال که روسها قوه و استعدادی ندارند هر نقطه برای خودسنگری قرارداد بی‌جهت نمی‌توان یورش برای آنها آورد چند روزی ساکت باشید، برای خود غله بکارید. هر وقت قشون روس از سنگر خارج شده به‌سوی ما آمدند آنوقت باید جنگ کرد. [به] متفرق شدن تراکمه از اطراف قراسویک عده سالداد از دریا بیرون آمده سه‌هزار و پانصدگوسفند رعیت هزار جریبی و کردمحلله و گلوگایی [را] که برای تعلیف* آمده بودند چاپیده، یک نفر چوپان راتیر زده مقتول شد. چوبانها در شهر آمده به‌کارگذاری عارض شده برای استرداد گوسفندها کارگذار اقدامات لازمه را نموده تاجه نتیجه بدهد.

درباب تجری ترکمان

مسیو ایوانف جنرال قونسول سابق که مأمور بندر بوشهر بوده تاکنون برای دوام جنگ اروپا استرآباد توقف دارد نرفته است، چند رأس اسب شخصی دارد فقط شغل خود را سرپرستی آنها قرارداد. روز بیست و هشتم ماه مذکور به‌عنوان گردش یک فرسخی شمالی می‌رود. ترکمانها زیرحد محمدآباد بسخو داشتند، از دور برای مشارالیه تیری خالی کرده از جلوسینه جنرال مذکور ردمی‌شود. دو روز است رعیت محمدآبادی رابه شهر آورده استنطاق می‌نمایند. در صورتیکه شخصاً می‌دانند مرتکب کیست و محرك چه کاره‌است؟ تاجه شود.

درباب روسها

این عده قشون روس که در استرآباد هستند قزاقها مخارج معین [کرده] و توجه کاملی دارند. لاکن سالدادها اولایک‌ثلث از مسلمانهای... ۴۲۲ هستند به‌سبب بی‌پرستاری و گرسنگی توی بازار که راه می‌روند باسراشاره به‌شکم خود می‌کنند که گرسنه هستیم. مردم اعانت نموده نصف‌نانی می‌دهند. بعضی که نان را می‌خرند می‌گویند پول نداریم. تاجه‌شود.

نمره ۳۵۵

۷ دسمبر رفت - ۱۹۱۶

درباب قتل

دو نفر رعیت کردمحلله چندی بود مشغول راهزنی و دزدی بودند که مکاری از راه

کردمحل به سمت بندر جز عبور نمی کرد. به امر آقا سیدجمال مجتهد سادات عقیلی دونفر دزد را گرفته، یکی را در کرمحله مقتول ساخته یکی را به شهر فرستاده. محمدباقرخان ملقب به سردار رفیع سارق را خفه می نمایند.

درباب سرقه

ایضاً خبر رسید تراکمه یاغی از دهات کتول همه شب مال و گاوسرقه می نمایند، در صورتیکه به امر قونسول قدغن شده است اهالی دهات با تراکمه رفت و آمد نکنند. لکن اهالی کتول و فندرسک آذوقه به ترکمانها می دهند.

درباب تعمیر راه

دویم ماه دسمبر قونسول روس به دیوانخانه رفته انجمنی برای تعمیر راه نمودند. به توسط ساعدالسلطنه و سالاراشرف از جلو دروازه بسطام خط راهی تا زیر حد قریه شیرنگ که محل سنگرگاه روسها می باشد شوسه نمایند که روسها محتاج مال بی گاری نشده حمل قورخانه و آذوقه را با عرابه خودشان بنمایند. به سرکاری کربلائی علی نجارباشی مشغول کار شده. مخارج راه به عهده اربابان قراء استرآباد است. هر یک به قوه خود کمک نمایند.

درباب تحریک تراکمه

روسها شرارت تراکمه یاغی را به عهده مهدی شاه میرپنجه ملقب به ایلخانی دانسته مدنی است! او را به توسط حکومت احضار کرده مشارالیه ابدأ اعتنائی نکرده و نخواهد آمد.

درباب نزاع

روز چهارم ماه مذکور شصت نفر پیاده ترکمان در گوک تپه هجوم آورده روسها شلیک توپ نموده پنج نفر از روسها مقتول [شده] هفت نفر از تراکمه به قتل رسیده. تا چه اقتضا کند.

درباب ورود گنرال ماگرید ۲۳۳

به واسطه نزاع ترکمان با دولت روس فرمانفرمای قفقاز یک نفر جنرال را برای استنطاق فرستاده تحقیق نمایند قصور از کدام طرف است. هرآینه تراکمه رضایت به اصلاح داشته باشند اصلاح شود، هرآینه اصلاح نمی کنند بعد از این تهیه قشونی برای بنیه (؟) تراکمه دیده مجازات نمایند. تا چه اقتضا کند.

نمره ۳۱

۱۴ دسمبر رفت - ۱۹۱۶

درباب گنبد قابوس

روسها زیر حد حاج لر که بین گوکلان و رامیان چهارفرسخی گنبد قابوس است چند قریه آباد کرده بودند باطایفه حاج لریها تراعی می نمایند. سیصد نفر قشون روس بادو عراده توپ به حاج لر یورش آورده توپ می زنند. طایفه گوکلان خبردار شده يك عده سوار به ریاست پسر قلیچ ایشان به کمک حاج لریها آمده، يك طرف رامیانیها به امر مهدی شاه میر پنجه کمک نموده صبح تاظهری تراعی سختی می شود. روسها را شکست فاحشی داده تا گنبد قابوس تعاقب کرده محاصره می نمایند. تاچه اقتضا کند.

درباب قراء خالصه

چند روز قبل از طرف وزارت داخله تلگرافی رسماً به عنوان امیرخان مسیحی رئیس مالیه استرآباد رسیده که قراء خالصه را خریداری سپهدار برگشت نموده شما از گماشته جنرال پاتایف پس بگیرید. گر مانویج جواب داده من سوای جنرال پاتایف کسی رانمی شناسم. روز دهم ماه دسمبر جنرال مذکور وارد بندر جز گردیده تاکنون وارد به شهر نشده است. تاچه نتیجه بدهد.

درباب تراکمه

یازدهم ماه مذکور خبر رسید صد نفر شتر به انضمام قورخانه و لباس زمستانی قشون وارد، از راه چاتلی به گنبد قابوس می رفت سیصد سوار ترکمان شترها را چپاول کرده به سنگسواد آوردند، به قرب پنجاه قبضه تفنگ پنج تیره و چندین جعبه فشنگ در تصرف ترکمانها آمد.

درباب مدرسه جدید

روز دوازدهم ماه دسمبر از طرف ایالت جمعی بزرگان و تجار استرآباد را احضار به دیوانخانه نموده، عنوان تشکیل مدرسه شد. قراردادند ماهی شصت تومان اعانه برای مدرسه داده، به ریاست میرزا حبیب الله خان مدیر سابق تشکیل شد.

درباب تراکمه

مدتی بود که يك فرقه تراکمه قرنچیک خود را بی طرف دانسته برای قونسولگری چوب حمل می نمودند، سیصد سوار یاغی دوفرسخی شمالی از تراکمه جلوگیری نموده جو و آرد برای روسها حمل نکنند.

نمره ۳۲

۲۱ ماه دسمبر رفت - ۱۹۱۶

درباب ورود

شب پانزدهم ماه دسمبر جنرال پاتایف مذکور برای انقلاب استرآباد شبانه از بندر جز به استرآباد می‌آید. به قریب سی نفر قزاق همراه داشته نیم فرسخی شهر چند نفر پیاده ترکمان بسخو نموده بودند شلیک تفنگ کرده دو رأس اسب قزاق تیر افتاده یک ساعت در تاریکی شب تراعی شد. لاکن تلفات ندادند. صبحی را به امر قونسول ایالت استرآباد جمعی از رعیت سعدآبادی و انجیرابی را برای استنطاق حاضر کرده تحقیقات لازمه را نمودند. شاید از طرف اهالی دهات این حرکات ناشی شده باشد. چیزی مفهوم نشد. جنرال پاتایف وقایع را فوراً به گروه پاکتین ۲۳۲ در قفقاز اطلاع داده جواب رسید با تراکمه جنگ نمایند. روز شانزدهم عده قشون روسی که در شهر بوده صبح زود برای جنگ حرکت کرده باشش عراده توپ، دو عراده توپ شصت تیره و چهار عراده توپ دستی باشد به انضمام پنجاه عرابه قورخانه و آذوقه به آق قلعه رفته اردو انداختند. به این عقیده دو هزار قشون از خط چکشلر برای چاتلی وعده قشون که گنبد قابوس باشند حرکت کرده، تراکمه یاغی را در سنگ سواد محاصره نموده باشند. تاجه شود.

درباب جعفر بائیها

ایضاً خبر رسید طایفه جعفر بائی از روسها واهمه نموده تماماً از عقیده جنگ با روس منحرف شده به توسط آقاخان ساکن گموش تپه اظهار تبعیت [کرده] میل به اصلاح دارند.

درباب تراکمه

هیجدهم ماه دسمبر خبر رسید به قریب پانصد خانوار تراکمه چمور که رعیت ایران باشند از ترس کوچیده صحرای کنیزک که زیر حد فندرسک واقع است منزل کردند و سایر ایلات داز و اتابائی کاغذی به توسط ایالت عرضه داشته سیصد تومان پول و صدبار جو روسیاهی می‌دهیم، به ماها صدمه نرسد. لاکن عقیده تراکمه کلیه آن است هر آینه قشون روس به سمت سنگ سواد بروند تراکمه چاروا غالب آمده تراکمه چمور کمک خواهند کرد، هر آینه روسها فایق شدند تراکمه چمور اظهار خدمتگزاری و تسلیم بوده باشند. قونسول به پولکنیک نوشته است اشخاصی که تسلیم می‌باشند آنها را در اردو بخواهید تماماً تفنگ و اسلحه خود را تسلیم کرده، فرقی مابین تراکمه یاغی و آنها نخواهد بود.

درباب عید تسمیه

روز نوزدهم ماه دسمبر برای تبریک اعلیحضرت امپراطور دولت روس سردار اکرم حکمران به اتفاق خوانین و تجار و صاحب منصبان نظامی و غیره یک ساعت به ظهر قونسرخانه رفته تبریک گفتند. شب بیستم را از طرف قونسول رقعہ رسمی دعوت نامه برای حکمران و صاحب منصبان خارجه و داخله رسیده دوساعت و نیم از شب گذشته برای صرف شام حاضر بشوید. مهمانی منزہ خوبی از طرف گریگراف قونسول به عمل آمده. سرمیز به سلامتی اعلیحضرت امپراطور روس و اعلیحضرت احمدشاه و پادشاه انگلستان ظلہ المتعالی (کذا) شراب و شرب صرف نمودند.

درباب ورود

یک نفر صاحب منصب نظامی روس جنرال ماگرید روز بیستم ما، مذکور از طرف حکومت استقبال رفته، مقارن غروب از راه قراسو وارد به قونسرخانه گردیدند. تا چه اقتضا کند.

نمره اول

غره ماه جنواری ۱۹۱۷

درباب قشون

اردوی روسها که در آق قلعه منعقد شد تراکمه یاغی و غیره واهمه سخت نمودند. به قرب هفتصد خانوار جعفربائی به ریاست نفس سردار کوچیده به سمت کردستان که اواخر خاک گوکلان بوده باشد رفتند و سه چهارهزار نفر خانوار ترکمان چاروا که در سنگ سراد بوده تماماً کوچیده رفتند. برای کنیک و قرابلخان و کوه گوله داغ و سونغ داغ که در آنجا سنگرهای عظیمی دارد در دهنه کوه واقع شده و آن دهنه ها تماماً مارپیچ است که هر دهنه توی کوه ده نفر پیاده با اسلحه از پانصد سوار جلو گیری می نمایند.

درباب ورود جنرال ماگرید

معظم الیه با یکصد نفر قزاق نیزه دار از دریا بیرون آمده دوشب در قونسرخانه توقف نموده روز بیست و سیم با قزاق به آق قلعه می روند. سیصد خانوار طایفه اتابائی که در اوبه حاجی آخوند طایفه سنه ۲۲۵ منزل داشتند و امنیت از قونسول گرفته بودند امر شد تفنگ و شمشیر و کارد، آنچه داشته روسها گرفتند. بعد را بایک عراده توپ و چهار صد نفر قزاق و سالداد به سمت جعفربائی رفته اهالی گموش تپه خودشان آنچه اسلحه داشته تسلیم

نمودند. سایر ایلات جعفریاتی را روسها فرداً فرداً توی آلاچیق رفته تفنگک باپولونقره آلات که متعلق به زنهای تراکمه باشد حتی گوشواره طلا را از گوش زنها بیرون کرده هر خانده قالی و قالیچه ترکمانها بود گرفته به آق قلعه برگشتند.

درباب ورود

ایضاً خبر رسید دوهزار نفر قشون از راه اترک به آق قلعه وارد شده که تقریباً عده روسها چهارهزار نفر می باشند. پولکنیک با هزار نفر به سمت طایفه ایلغی و داز حرکت می کند. مشهدی عباس ساکن سلطان آباد دوفرسخی شمالی به امر قونسول برای اصلاح تراکمه به طایفه ایلغی رفته بود با شش نفر ترکمان به شهر می آید. پولکنیک امر نموده همه را تیرباران نمودند. در صورتیکه بیرق قونسولگری همراه داشتند و نعش مشهدی عباس در صحرا تا به حال افتاده است. بعد از آنچه تراکمه ایلغی بوده دست زن و بچه خود را گرفتند به سمت ایلات قجق و قان یخمز رفتند. ورود قشون به طایفه داز اوبه گلدی قنقی معروف با طایفه خود اظهار تبعیت داشته، باقی طایفه داز تماماً متواری شده، بعضی با تراکمه چاروا ملحق شده و برخی زیر حد فندرسک پناه برده اند. لکن روسها در صحرا هر کس را دیدند به قتل رسانیدند. دونهفر استرابادی کربلائی مطلب نام زرگر یک نفر پسر حاجی محمد علی، محمد حسن نام از اعیان بودند، روسها هر دو را روز بیست و ششم تیرباران کرده نعش آنها را رعیت قلی آبادی شبانه گرفتند روز بیست و هشتم ماه صفر به شهر آورده دفن کردند^{۲۲۶}. قشون روس که داخل دهات می شوند مطالبه «ماتشکه» می نمایند و مردم از ترس قدرت تکلم ندارند.

فهرست کتابهای شرکت نشر تاریخ ایران

- ۱- خاطرات و اسناد حسین قلی خان نظام السلطنه مافی (۳ جلد) (چاپ دوم)
- ۲- نخبه سیفیه
- ۳- خاطرات و اسناد محمدعلی غفاری (تاریخ غفاری)
- ۴- مرامنامه‌ها و نظامنامه‌های احزاب سیاسی ایران در دومین دوره مجلس
- ۵- روش‌های تفسیر قرآن
- ۶- صور اسرافیل (دوره‌ی کامل)
- ۷- افضل التواریخ
- ۸- خاطرات تاج السلطنه (چاپ دوم)
- ۹- وقایع الزمان (خاطرات شکاریه)
- ۱۰- یادداشت‌هایی از زندگانی خصوصی ناصرالدین‌شاه (چاپ دوم)
- ۱۱- رجال عصر ناصری
- ۱۲- لوائح آقا شیخ فضل‌الله... نوری
- ۱۳- انجمن (از گان انجمن ایالتی آذربایجان)
- ۱۴- سوانح عمر
- ۱۵- نامه‌های یوسف مغیث السلطنه
- ۱۶- واقعات اتفاقیه در روزگار (تاریخ کامل مشروطیت ایران) (۳ جلد)
- ۱۷- سید جمال‌الدین اسدآبادی و تفکر جدید

www.KetabFarsi.com

